

ROMÂNIA – VECTOR DINAMIC AL SECURITĂȚII ȘI PROSPERITĂȚII ÎN REGIUNEA MĂRII NEGRE

ROMANIA A DYNAMIC VECTOR OF SECURITY AND PROSPERITY IN THE BLACK SEA REGION

Col. prof.univ.dr. Daniel DUMITRU*
Lt.col.drd. Ștefan Francisc BARA**

Marea Neagră constituie un „punct” important pe frontiera geopolitică dintre Occident și Orient, poziționat la întretăierea continentelor european și asiatic, fiind dintotdeauna o intersecție a intereselor și a drumurilor comerciale. Aici s-a produs contactul sedentari și nomazi, aici s-au intersectat imperiile din toate timpurile istorice, aici s-au întâlnit sferile de influență în timpul Războiului Rece, aici s-au intersectat axele geopolitice regionale după 1990.

The Black Sea represents a landmark on the geopolitical frontier between the West and the East. Situated at the confluence of Europe and Asia, it has forever been the crossroads of interests and trades. Here is where the sedentary and the migratory people got into contact, here is where the empires of all historic times interacted, here is where the spheres of influence during the Cold War met, here again is where the regional geopolitical axes intersected after 1990.

Cuvinte-cheie: regiune; securitate; conector; strategie.

Keywords: region; security; connector; strategy.

Marea Neagră, o mare unică în felul ei, unicitate conferită de poziționarea ei pe frontiera geopolitică a Occidentului cu Orientul, a constituit de-a lungul timpului o zonă generatoare de confluențe datorate necesităților istorice și trebuinței sociale a oamenilor.

Poziționarea României în vecinătatea Zonei Mării Negre, o zonă devenită, parcă, neimportantă pentru geopolitica europeană pe timpul Războiului Rece, constituie azi, în actualele condiții geopolitice, un element de o însemnătate deosebită în făurirea politicii externe și de securitate a țării noastre.

Prin incertitudinile pe care le conferă, Regiunea Mării Negre pare a fi o zonă a nimănui, a cărei trăsătură esențială o reprezintă instabilitatea, generată de neconcordanța de interese atât în interiorul unor state, cât și în relațiile dintre ele.

Începând cu 2004, odată cu aderarea României la NATO, Marea Neagră a devenit granița între

NATO și Rusia, fiecare raportându-se diferit față de acest spațiu. Dacă pentru Occident acest spațiu reprezenta posibilitatea demarării unor noi proiecte economice, în special, în domeniul energetic, pentru Rusia acest spațiu a rămas important din punct de vedere geopolitic și militar, reprezentând un pion pe tabla de șah prin care este controlată „regina” Europa.

În ultimul deceniu am redescoperit ceea ce, de fapt, într-o formă sau alta știam, că România prin poziționarea ei, prin aderarea la NATO și UE va fi chemată să reprezinte un pilon de stabilitate, un punct de echilibru în dimensiunea restrânsă a celor șase țări litorale: Bulgaria, Georgia, România, Rusia, Turcia, Ucraina, dar și un pod necesar în construirea unei stabilități în zona eurasiatică și asiatică.

Rolul României în această zonă, nu doar ca stat riveran Mării Negre, este determinat de problematica actuală a Regiunii Extinse a Mării Negre, problematică rezultată din interacțiunea a cel puțin trei ecuații: evoluțiile politico-militare a statelor din regiune, intersectarea intereselor marilor puteri și stagnarea economică a zonei.

* **Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**

e-mail: daniel_dumitru64@yahoo.com

** **Divizia 4 Infanterie „Gemina”, Cluj-Napoca**

e-mail: stefybsf@yahoo.com

Pentru a înțelege poziția țării noastre în cadrul celor trei ecuații este necesară, pe de o parte, o trecere în revistă a situației pe care o traversează țările riverane Mării Negre, iar pe de altă parte, rolul NATO și UE în această ecuație, amintind că efervescenta din regiune este datorată și NATO, respectiv UE, care prin politica desfășurată, în ultimi ani, au dorit o apropiere de „granițele Kremlinului”, inițial prin aplicarea conceptului „hard-energy”, un concept care nu se manifestă prin invazie militară, ci prin utilizarea instrumentului energetic ca un instrument politic, ulterior prin poziționarea de capabilități militare în foste țării aflate în zonă de influență a Rusiei în timpul Războiului Rece.

Un prim actor al zonei analizate îl reprezintă Ucraina, statul care în ecuația geopolitică a Mării Negre părea cel mai câștigat odată cu destrămarea URSS. Evenimentele din ultimul timp, anexarea Crimeii la Rusia, par să-i de-a dreptate analistului geopolitic Samuel Huntington care în cartea sa „Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale” vedea Ucraina ca o țară sfâșiată, de două culturi: cea vestică, ucraineană, naționalistă și greco-catolică, respective cea estică la est de Nipru, ruso-filă, filo-rusă și ortodoxă.

Tocmai aceste tensiuni interne, dar și nehotărârea în ceea ce privește viitorul țării, unul prooccidental sau unul proros, nehotărâre alimentată de Rusia prin instrumentele de presiune din sfera economică folosite, au conlucrat la slăbirea statului în interior și au oferit posibilitatea Rusiei, în momentul în care presiunea economică nu a mai funcționat, prin pretextul protejării intereselor cetățenilor pro-ruși, să ocupe ulterior să-și alipească peninsula Crimeea.

În acest moment, Ucraina pare a fi un stat care nu știe ce să facă cu independența sa.

Până ieri, un stat cu o influență majoră asupra stabilității și securității la Marea Neagră, îl reprezenta Turcia care prin poziția sa cheie, teritoriul său fiind tranzitat de conductele de hidrocarburi care alimentează Occidentul, controlul asupra celor două strâmători care leagă Marea Neagră de Marea Mediterană, dar și prin apartenența la NATO, era pionul principal al acestei zone.

Lovitura de stat eșuată din iulie 2016, dar mai ales acțiunile ulterioare ale președintelui turc Recep Tayyip Erdoğan, au transformat Turcia, cu o putere militară considerabilă, într-un stat nesigur gata să încline balanța într-o direcție nedorită de cancelariile occidentale.

Poate în cel mai realist mod, Turcia a fost reliefată de către Samuel Huntington, care afirma că: „Respingând Mecca și fiind respinsă de Bruxelles a fost în postura să-și ia destinul în propriile mâini, balansând și aliniindu-se cu Occidentul în funcție de contextul geopolitic al momentului”¹.

Alte două state, Moldova și Georgia, din Regiunea Mării Negre, rămân teritorii unde, voit sau nu, Rusia joacă un rol primordial în menținerea unor situații conflictuale. Pentru Moldova, problema Transnistriei rămâne una tensionată fără posibilitatea soluționării pe termen lung, iar pentru Georgia evenimentele din vara anului 2008 și recunoașterea independenței Abhaziei și Osetiei de Sud de către Rusia menține aprinsă flacăra unui posibil nou conflict în zonă.

În vecinătatea sudică a țării noastre, Bulgaria, un stat membru NATO și UE, traversează o perioadă dificilă, rămânând la un nivel al corupției ridicat, iar orice schimbare a cursului valutar punând în reale dificultăți în gestionarea problemelor financiare statul bulgar. Suprapus acestor condiții interne dificile, recent Bulgaria, pe plan extern, și-a manifestat dezacordul în privința creării unei forțe navale comune a NATO în Bazinul Mării Negre.

Este evident, pentru toți, că indiferent de etapele pe care le-a traversat de-a lungul istoriei, Rusia rămâne „actorul principal” cu un rol de „Oscar” atât la nivel global, cât și la nivel regional.

După o perioadă în care „gigantul de la est” a părut adormit, lăsând impresia existenței la nivel global a unui singur pol de putere, treptat Rusia s-a trezit la viață, iar sub conducerea actualului președinte, Vladimir Putin, încearcă să își recâștige măreția Imperiului Sovietic.

Printr-o abordare regională a securității, recunoscând independența Transnistriei, Abhaziei, Osetiei de Sud și zonei Nagorno – Karabah, precum și prin anexarea peninsulei Crimeea unde a redislocat serioase capabilități militare, actuala conducere de la Moscova urmărește menținerea rolului de lider în zonă. Totodată, la inițiativa președintelui rus, s-a creat Uniunea Eurasiatică, având ca state membre Federația Rusă, Kazahstan, Belarus, Tadjikistan și Kîrghistan, ca variantă a Uniunii Europene.

Este la fel de important să menționăm că toate aceste acțiuni, inițiate de către liderul rus, sunt desfășurate la adăpostul unor resurse naturale fantastice pe care le deține, dar și a unei popularități

crescute în rândul populației ruse prin politica populistă și naționalistă pe care o propagă.

Prin aderarea Turciei, în anul 1952, NATO a devenit un actor riveran al Mării Negre, dar implicarea acestuia în zonă a fost nesemnificativă până în anul 2004, odată cu aderarea României și a Bulgariei.

Începând cu 1997, în cadrul unor comisii: Comisie NATO-Ucraina și Comisia NATO-Georgia, s-au dezvoltat scenarii potrivit cărora cele două state devin membre NATO, iar Marea Neagră devine „lac NATO”. Nu este lipsit de importanță să amintim de existența unui Consiliu NATO- Rusia, cu rolul de a coopera și de a atinge un numitor comun în ceea ce privește domeniul securității și al ariilor de interes comun.

În condițiile actualului tablou geopolitic din Zona Mării Negre, România trebuie și este obligată să depună toate eforturile pentru a rămâne și a-și consolida poziția de vector dinamic al securității și al prosperității în regiune.

Elementele care stau la baza unei asemenea poziții importante, în acest cadru regional, îl reprezintă stabilitatea internă și politica externă purtată de statul român odată cu aderarea la NATO și consolidată în 2007, odată cu aderarea la UE.

Prin politica internă, chiar dacă uneori s-au încălcat anumite drepturi, România, în ultimul sfert de secol, a trecut de la o națiune asuprită la democrația cea mai de succes din sud/estul Europei, PIB-ul crescând cu 150%, atrăgând peste 170 de miliarde de dolari investiții străine, atingând una dintre cele mai rapide rate de creștere economică, iar în perioada menționată a înregistrat șapte transferuri ale puterii în Parlament într-un mod pașnic și democratic.

În plan extern, România „a muncit” din greu pentru a intra în NATO, aducându-și contribuții majore în operațiile conduse de SUA în Irak și Afganistan. Totodată, printr-o bună gestionare a problemelor interne, dar și prin îndeplinirea condițiilor impuse România a aderat la UE. Aceste două elemente au schimbat în mod obligatoriu și politica purtată de România în Regiunea Mării Negre.

Aspirațiile României la statutul de moderator al echilibrului de putere în Bazinul Mării Negre s-au concretizat de-a lungul anilor în numeroase proiecte și inițiative diplomatice, printre care reamintim: 5 iunie 2006, la București, la inițiativa României se

desfășoară Forumul Mării Negre pentru Dialog și Parteneriat; în martie 2006, la Constanța, cu ocazia Conferinței Internaționale privind Cooperarea Interregională în Bazinul Mării Negre este inițiat procesul de constituire a Euroregiunii Mării Negre; februarie 2008, Kiev și România se implică activ în lucrările pentru lansarea Sinergiei Mării Negre; Programul Operațional de Cooperare Transfrontalieră în Bazinul Mării Negre (2007-2013) reprezintă primul program UE, elaborat la solicitarea României, specific pentru Marea Neagră, își propunea să stimuleze cooperarea în diverse domenii, precum dezvoltarea economică și socială sau promovarea integrării culturale.

În condițiile geopolitice actuale, România a inițiat, în ultima perioadă, o serie de programe atât la nivelul UE, cât și la nivelul NATO, astfel încât să asigure securitatea teritoriului românesc, integritatea sistemului guvernamental, stabilitatea mediului pentru atragerea de investiții și dezvoltare – toate aceste condiții prealabile pentru succesul statului român.

La nivelul UE, România a propus, într-o inițiativă comună cu Germania și Bulgaria, în complementaritate cu PEV și PaE, și revizuirea Sinergiei Mării Negre. Totodată, România a venit cu propuneri concrete privind concentrarea echilibrată asupra vecinătăților sudice și estice ale UE prin: angajarea mai eficientă în misiunile Politicii de Securitate și Apărare Comună (PSAC); o mai bună coordonare UE-NATO și concentrarea pe aspectele ținând de securitatea energetică și cibernetică.

Pentru redobândirea încrederii și stimularea cooperării cu statele vecine, România a propus în cadrul UE crearea unei platforme Security Trusts, o platformă informațională pentru creșterea înțelegerii reciproce, stimularea dialogului.

La nivel NATO, România a sprijinit implementarea deciziilor Summitului din Marea Britanie din 2014, în privința măsurilor de reasigurare, cât și a celor de adaptare, prevăzute în Planul de Acțiune pentru creșterea capacității operaționale a NATO – cu efecte concrete prin crearea pe teritoriul României a celor două structuri de comandă și control ale NATO. În ceea ce privește Parteneriatul Strategic cu Statele Unite, s-au concretizat eforturile de operaționalizare a facilității antirachetă de la Deveselu.

În cadrul Summitului din Polonia, din 2016, România a propus creșterea capabilităților militare a

NATO pe teritoriul său, prin înființarea unei brigăzii multinațional, totodată pentru a contrabalansa poziția Rusiei în Marea Neagră, România a dorit crearea unei flote NATO, împreună cu Turcia și Bulgaria.

Pe lângă toate aceste demersuri desfășurate pe plan diplomatic, pe plan militar, România a continuat să participe cu forțe la activități de pregătire în comun în format bilateral sau multilateral, printre cele mai semnificative activități, reamintim: exercițiul ANAKONDA, desfășurat în Polonia cu o participare de aproximativ 30.000 de militari din cadrul țărilor NATO, dar și exercițiul SABER GUARDIAN, desfășurat în România cu o participare de aproximativ 2.500 de militari din țării membre NATO și nonmembre.

Concluzii

Zona Mării Negre, cu tot ceea ce implică ea în domeniul resurselor și securității, rămâne o zonă în care cheia echilibrului o deține, considerăm noi, în continuare, Rusia. Situația geopolitică a Regiunii Extinse a Mării Negre este rodul unor interese conflictuale, generat de actori politici, precum președintele Rusiei și mai recent și al Turciei, care doresc să devină reprezentativi pe scena politicii mondiale.

România trebuie să-și asume în continuare rolul de moderator al echilibrului de putere în Regiunea Extinsă a Mării Negre, iar bunele relații și influența câștigate nu vor face decât să sporească prestigiul și influența statului român în forurile europene și transatlantice.

Privind la următorii pași, considerăm că pentru crearea echilibrului în zonă, Rusia trebuie atrasă în inițiativele și în proiectele zonale. Totodată,

analizând situația actuală a spațiului sud-est european, România trebuie să fie în măsură să se confrunte cu câteva riscuri majore, printre care amintim: riscul remilitarizării Mării Negre prin poziționarea de noi forțe în Crimeea, riscul incertitudinii economice regionale cauzate de instabilitatea din zonă și, nu în ultimul rând, riscul de cooptare, prin corupție, a politicienilor care, prin deciziile lor, pot influența poziția României în Zona Mării Negre.

NOTE:

1 Samuel Huntigton, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Editura Antet, București, 1997, p. 182.

BIBLIOGRAFIE

Baltă C., Marin Gh., *Marea Neagră, între necesitate și realitate*, Editura CTEA, București, 2005.

Calopăreanu Gheorghe, *Complexul de securitate „Zona extinsă a Mării Negre”*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2012.

Frunzeti Teodor, Zodian Vladimir, *Lumea 2015, Enciclopedie Politică și Militară, Studii strategice și de securitate*, Editura RAO, București, 2015.

Friedman George, *Următorii 100 de ani. Previziuni pentru secolul al XXI*, Editura Litera, București, 2009.

Hunigton Samuel, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Editura Antet, București, 1997.

Neguț Silviu, *Marea Neagră – o mare a conflictelor?*, în volumul „Conferinței naționale a Societății de Geografie din România”, ediția a X-a, Timișoara, 2013.